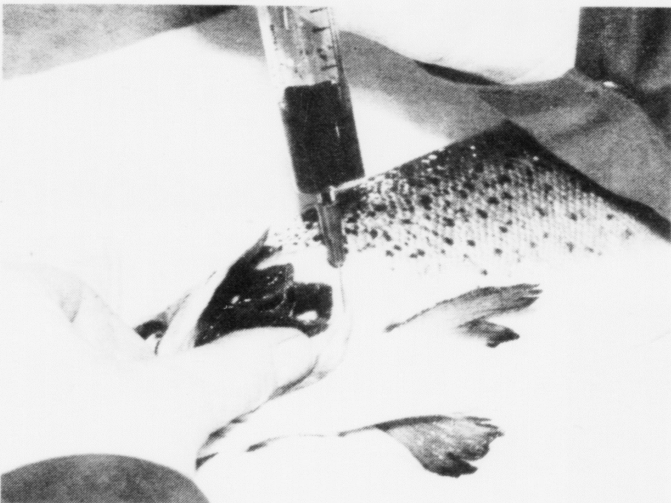

stórt arbeiði fyri at regulera feskvatnið, sum verður brúkt í alingini.

— Nógva: 'aðni í Noregi, serstakliga í syðra partinum av landinum er vatnið so nógv súrgað, at hetta er til miklan ampa fyri alingina.

— Kunnu vit loysa henda spurningin, so eru vit komnir eitt stig víðari, sigur Dag Møller, sum visir á, at tað nógv súrgaða regnið longu hevur oyðilagt ein stóran part av aliumhvørvinum í Suðurnoregi og eisini á Vesturlandinum.

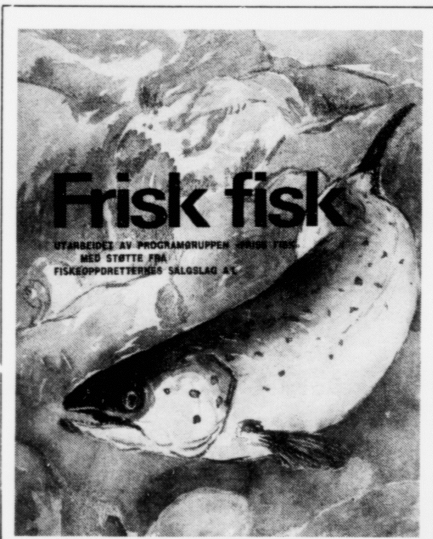
— Verndi PH-virði er á slíkum støði, at áirnar nógvastaðni kunnu als ikki hýsa laks longu.

Í dag vita norðmenn, hví vatnið er súrgað. Tað stavar frá aluminiumframleiðslu á meginlandinum.

Fyri at sleppa undan teimum skaðiligu árinum av tí nógv súrgaða vatninum heldur Dag Møller, at ein eigur at brúka sterilan sjógv.

Skeiv mannagongd

Ein annar spurningur, sum

Normenn granska nógv í sjúkum hjá alifiski. Hetta er forsiðan á litlum bóklíngi, sum júst er útkomin um sjúkum hjá alifiski og um arbeiði at basa hesum sjúkum

Dag Møller heldur vit eiga at geva gætur í samband við aling, er nær umstøður, sum fiskurin sleppur at liva undir.

— Vit hava borið okkum heilt skeivt at við at gyrða fiskin inni soleiðis sum vit gera í dag. Vit hava funnið fram til eina tekniska loysn og hava so sagt, at hetta er tað vit hava at bjóða fiskinum. Vit hava als ikki spurt okkum sjálvi og fyri tað fiskin, hvat tað er sum honum tørvar.

Dag-Møller heldur, at fiskurin í alt ov nógvum færum verður stressaður, tí tað umhvørvi, vit geva honum, er ikki tað rætta.

— Vit eiga at broyta hetta og heldur «spyrja» fiskin, hvat honum tørvar.

Hann visir eisini á hetta við at fœdra fiskin og stúgva hann saman á einum litlum øki. — Vit royna hvør í sínum lag at stúgva so nógvan fisk sum til ber í eina nó, fyri at vit kunnu fáa sum mest burtur úr loyvi okkara á ala á einum ávisum øki. Hetta er jú ikki tað, fiskurin er vanur við. Hetta má broytast.

Óv nógvur fiskur í nótunum

— Hevu tú nógvað rað til alarar um, hvussu nógvan fisk teir skulu hava í nótunum?

— Í dag eru mangastaðni í upp til 70 kilo av fiski pr. kubikk av sjógv. Hetta er alt ov nógv. Eg vil mæla til, at tað í mesta lagi eru 25-30 kg. pr. kubikk.

Dag Møller visir tó á, at her hava so streymviðurskipti og útskipting eisini nógv at siga.

— Men hvussu stórar heldur tú alisðóirnar eiga at vera?

— Hetta er sjálvandi bæði ein livfrøðiligur og ein politiskur spurningur. Eg haldi vit eiga at hugsa um tað livfrøðiliga fyrst av øllum. Og her haldi eg, at vit mugu ikki stúgva ov nógvan fisk saman á einum avmarkaðum øki. Vit mugu ikki gloyma at fiskurin skal hava nokk av ilt. Haraftrat kemur nógv dalking frá fiskinum. vit eiga tí, áðrenn vit byrja at ala, at spyrja okkum sjálvi, hvussu nógv av fiski eitt ávist øki tolir. — Vit tosa um livandi liv, og sjálvur haldi eg, at alisðóir fyri livandi liv mugu ikki vera ov stórar.

Annars visa útrokningar, sum eru gjørdar yvir verandi alisðóir, at fara vit upp um eina ávasta stødd á alisðóum — her er markidið umleið 15.000 kubikk, so kemur vend í figgarligu gongdina, og tað fer at ganga skeiva vegin.

Smáplássini

Ein annar spurningur er so hvør skal eiga hesar støðirnar. Tað vil so vera ein politiskur spurningur.

— Men hvat heldur tú sjálvur um henda spurningin. — Eg haldi, at alingin er og skal halda fram við at vera ein vinna, sum kemur smáplássunum til góðar, javnmætt við fiskivinnuna. Síðani alingin kom fyrri seg, er tað aftur vorðið attraktivt at flyta út til smáplássini við strondina. Hetta er gleðiligt.

— Men hvat heldur tú um, at stórkapitalurin roynir at sleppa fram at hesum mongu alibýgum?

— Eg havi einki imóti stórindnaðinum og kapitalinum. Vit hava brúk fyri idnaðinum

og peningi í alivinnuni, men eg haldi, at her skuldi orkan heldur verið lögð á øðrum okjum innan alivinnuna, so sum framleiðslu av útgerð til alingina.

Eg skilji heldur ikki, hví ikki stórkapitalurin heldur leggur seg eftir hesum enn at kappast við teir mongu alararnar í smáplássunum.

Dag Møller sigur víðari, at vit istaðin fyri at spyrja, hvør skal sleppa at gongd við at ala, eiga at spyrja, í hvussu stóran mun yvirskotið frá alivinnuni skal verða verandi á smáplássunum við strondina.

Hann visir annars á, at tað eru fleiri meinginar um hetta í teimum ymsu londunum. Fara vit til Skotlands og Írlands, so er tað stórkapitalurin har, sum ger fløgur og skipar fyri alingini.

— Sjálvur haldi eg, sigur Dag Møller, at alivinnan eigur fyrst og fremst at koma útjafnaðum til góðar. Hesi øki eru í nógvum færum avtoftað, og kunnu vit við alivinnuni fáa tey at mennast aftur, so er nógv vunnið totalt sæð fyrri Noreg. Eg trugvi tí eisini, at vit við verandi gongd fara at siggja strandaðini bløma upp aftur komandi árin.

Ónnur sløg

Hvussu við havbúnaði og øðrum fiskasløgum innan aling spurdu vit Dag Møller. Hann sigur:

— Vit gera í dag royndir við at ala mong onnur sløg av fiski enn laks og sil, eitt nú tosk og kalva. Hetta tekur tíð og eru nógvir trupulleikar, sum skulu loysast. Men eg haldi vit eiga at royna at leita nýggjar leiðir innan alingina eisini, so ikki bert verður talan um sil og laks.

Hvat havbúnaði viðvíkurur so er tað nógv sum bendir á, at hetta er rætta leiðin. Vit hava gjørt royndir við útseting av toski og halda, at her liggja stórir møguleikar.

Hann visir á, at teir eisini arbeiða við royndum at ala hummara og seta hann út.

Dag Møller nemur eisini við spurningin um sølu av alifiski. Hann heldur, at vit í Norðanlondum er sera frammaliga, tá talan er um at framleiða, men tá tað kemur til at selja fisk, so liggur nógv á lani. — Tað gleðir meg tó at siggja, at fyrirsíðan hava okkara sölufelag av aldam fiski staðið seg væl. Vit siggja, at stórt arbeiði verður lagt í at marknaðarføra vøruna.

— Er vandi fyri, at vit

kunnu fáa eina ov stóra framleiðslu av t. d. aldam laks, soleiðis at marknaðurin bráðliga metnast.

— Nei tað haldi eg ikki. Um tað skal henda, so skal eitt hvørt óvanligt henda so sum ein kreppa.

Janpan er

undangongulandið

— Er Noreg millum heimsins fremstu alitjóðir í dag?

— Vit eru frammaliga tá talan er um laks og sil. Men hetta eru bert tvey fiskasløg av mongum sum verða ald. Halda vit okkum vera millum teir bestu yvirhøvar og heldur onkur, at vit um nógva ár vera heimsins fremsta alitjóð, soleiðis sum okkurt blað hevur skrivað, so veit ein alt ov lítið um, hvat fyrirferst í Japan og í londunum har nærhendis.

— Japan er undangongulandið, tá tað snýr seg um aling. Her er als eingin ivi. Japanarar hava miðvíst bygt upp hesa vinnuna og hava teir megnað hetta sera væl. Vit hava vissuliga nógv at læra av japanarum, og hvarja ferð eg havi verið á eini aliferð í Japan, so ynski eg at sleppa yvir aftur, tí alla tíðina er okkurt nytt, sum tú ikki hevur sæð ella hugsað um, sigur Dag Møller.

— Um fólk spyrja teg, hvat tey skulu fara, um tey vilja vita meira um aling, hvarji ráð hevur tú at geva teimum?

— Tað kann sjálvandi vera gott fyri ein færoying at koma til Noregs at læra nakað um aling av silum og laks og øðrum við, men skal ein fáa eitt størri innlit í hesa vinnu, so vil eg mæla øllum til at fara til Japan. Tað er óskiljandi, hvat teir hava fingið burtur úr við miðvisari tilrættalegging av hesi vinnuni. Eitt nú tað teir seta út av hummra og skeljum fyri so at veidda tað seinni. Her eru vit eftirbátar so tað «forslær».

Og so hetta við dalkingini og tað at geva fiskinum umstøður hann trivst í! Her hava japanarar funnið fram til tað rætta svarið. Tað er spjading av alirungum og longur út móti opnum havi. Teir hava eisini dugað at lagt til rættis eina kortlegging av øllum strandaøkjum og síðani avsett hesi øki ikki bert til fiskaaling men eisini til ávis sløg av aling alt eftir hvat øki er best egnað tað og tað slagið av fiski.

Japanarar eru so mikið langt framanfyri okkum norðmenn á aliekinum, at vit eru als ikki byrjaði enn, leggur Dag Møller afturat.

Hvat Færoyum viðvíkur, so heldur Dag Møller at vit eiga sera góðar umstøður fyri at reka aling.

— Tit hava rætta hitan í sjónum, og tit eiga reint umhvørvi. Men tit eiga so eisini at hyggja nærri at, hvarjar skeivleikar vit og eitt nú japanarar hava gjørt og læra av hesum.

— Tit hava avmarkað av eignaðum øki inni við land og tí eiga tit longu nú at kanna møguleikar fyri at fara longur út á havið við alisðónum.

Tit eiga ikki at geva fiskinum slíkar umstøður, at hann verður stressaður. Hetta fer at geva tykkum bakkest í longdini, hóast tit í fyrstani kanska siggja nógva góð úrslit. Eisini eiga tit at hugsa um hetta eg havi umrøtt her, nevniliga at vit eiga at royna at «skilja» fiskin og umhvørvi hansara betur og út frá hansara fyritreytum og ikki frá okkara.

Hvat viðvíkur aligransking í einum litlum landi sum Færoyum, so heldur Dag Møller, at gransking er neyðug alla staðni, har ein ynskir at menna eina slíka vinnu sum aling. Hann visir á, at vanliga verður met, at 10% av yvirskotinum frá vinnuni eigur at fara til gransking.

— Hetta kunnu tit so sjálvir meta um, antin tað er ov nógv ella ov lítið.

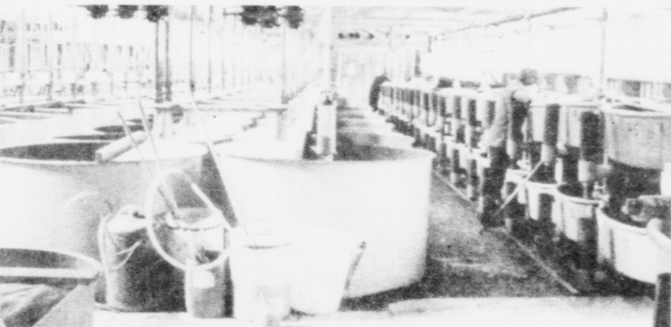
Dag Møller sigur víðari, at tað helst er rætt av færoyingum at gera meira við at seta út laks.

Í dag fiska tit eisini tann laks, sum aðrar tjóðir seta út. Kunnu tit nú sjálvir seta laks út í stórum tali, so er tað jú tykkara egni laksur tit fiska, og tá fara tit at standa nógv sterkari.

— At enda Dag Møller, hvarji onnur ráð hevur tú til alivinnuna?

— At tit ikki fevna um ov nógv beinanvegin, men at tit geva tykkum tíð at finna fram til, hvat og hvar tit skulu leggja orku tykkara. Tit í Færoyum eru fá við lutvist avmarkaðum møguleikum. Tit eiga tí at mæla hesar møguleikar. Og her hevur tað ikki minst at siga, hvør sleppur at troysta møguleikarnar.

Hvarji fólk skulu sleppa at ala og hvarjar fortreytir skulu tit haldi at byrja í hesi vinnuni hvar og vera ein av teimum mest týndingarmiklu spurningunum innan alivinnuna í dag. Er tað tann skeivi persónurin, sum fer í gongd, so kann tað vera samfelagnum til óbólígan skaða.

Úti á royndarstöðini í Matre. Her verða allar royndir við alifiski í feskvatni gjørdar. Eisini verður útgerð til alivinnuna roynd her